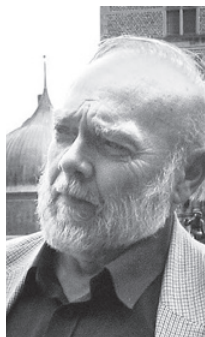

VIÐMERKING

LAGNULØTAN: Tann 11/11-1918 klokkan 11

Virgar T. Dalsgaard

Hóast tað eru gingin 100 ár síðani Tað ræðuliga Fyrsta Verðinskríggið brast á, hevur sjáldsama lítið verið gjørt burtur úr hesum søgu-skakandi og blóðiga stríði; - hvørki fjølmiðlar ella politikarar hava debatterað ella nevnt nógv um hesa avgjørt mest basalu og lagnubítandi søguhending í farnu øld. – Men Annað Verðinskríggj og Berlinmúrurin, sum tey flestu vita rættiliga nógv um, eru jú beinleiðis avleiðingar av tí lemjandi søguligu katastrofuni í 1914. Í Frankaríki verður Fyrsta Verðinskríggj ENN bara nevnt "La guerre" (Kríggið) av summunum fólki.

Í hesum døgum, eru liðin 25 ár, síðani Berlinmúrurin raplaði, og tað verður av røttum skrivað og tosað nógv um ta ótrúliga hendingina tann 9. november 1989, sum avgjørt fyri øll komandi ættarlið fer at vera tann mest týðandi dagur í européiskari eftirkríggstíð. Men vit mugu ikki gloyma ella fortreingja **tann 11. november**, sum eisini er ein heilt avgerandi politiskur og søguligur lagnudagur.

Henda dag í 1918 undirskrivaðu Týskland og Eysturríki øðrumegin og teir allieraðu hinumegin, at tað skuldi verða vápnahvild (armistice) millum teir krígsförandi partarnar í tí blóðiga Fyrsta Verðinskríggi.

Teir allieraðu vóru Frankaríki,

England, Italien og USA, við tað at Rusland varð farið ella rættari noytt burtur úr krígunum árið fyri.

Vápnahvildin skuldi symbolskt vera galdandi frá tí ELLINTA degi í tí ELLINTA mánaðinum klokkan ELLIVU fyrrapartin. Soldátarnir lógu og skutu í skotgravunum líka til tann síðsta minuttin, áðrenn vápnahvildin kom í lag.

Tað Fyrsta Verðinskríggið var avgjørt nógvar ferðir verri og blóðigari fyri soldátarnar, enn Annað Verðinskríggj. Í øðrum Verðinskríggi doyðu fleiri civilir borgarar, men militert vóru tapini nógv minni, enn í Fyrsta Verðinskríggi.

Í Frankaríki og Týsklandi doyðu

meginparturin av teimum monnum, sum í 1914 vóru millum 14 og 18 ár. Tað var beinleiðis eitt blóðbað. Avtalan varð gjørd, soleiðis at henda "hvildin" reelt gjørdist ein definitív "friðaravtala", tí kríggið bleiv tibatetri ongantíð uppáfturtikið, men endaði árið eftir við einum friðarsáttmála, sum fekk navnið VERSAILLES-FRIÐURIN.

Tær katastrofalu avleiðingararnar

Hesin friður var kanska orsøkin til Annað Verðinskríggj, tí hann var ikki úrslitið av eini samráðing. Tað var meira eitt diktat ella ein kommando móti Týsklandi frá

serliga Frankaríki og Englandi, sum vildu hava Týskland og týskan ídnaða heilt niður á knæ. Tað segðist, at tá ið tann eingilski økonómurin Keynes og við honum fleiri kendir søgumenn sóu Versailles-friðarskjalið, søgdu teir alt fyri eitt, at "friðurin" var so brutalur, at hann MÁTTI føra til eitt nýtt kríggj áðrenn 20 ár. Einkin land vildi kunna finna seg í so hørðum treytum. Tað bleiv ein óhugnaliga rættur spádómur!

Hesin grótharði friður við risastórum skaðabótum, sum Týskland skuldi betala í nógv ár frammyvir, førði til, at tað týska heimafólkið leið undir eini heilt ekstremari inflatión, har D-markurin fall dagliga, og nógv fólk í týska miðalklassanum blivu heilt ruinerað. Hetta førði til fíggjarliga desperation og fekk álvarsamar politiskar avleiðingar, soleiðis at ein eysturríkskur psykopatur sum Adolf Hitler fekk fótin fyri seg. Hann og hansara brúnu hálvmiliteru gøtubandar av SABandittum kallaðu konsekvant teir politikarar, sum høvdu undirskrivað vápnahvildina 11/11 fyri "DIE NOVEMBER-VERBRECHER" (November-brotsmenninir) og kravdu revanchu ella hevnd.

So hvørt sum tann týski gerandisdagurin versnaði, fekk Hitler so við og við fólk at trúgva uppá hansara trúttandi paranoidu postulatir. Tann drependi inflatiónin og arbeidsloysið skapti ein chauvinistiskan revanchustemning, sum akkurat passaði teimum aggressivt nationalu Hitler-fylkingunum.

Tí er 11/11 ein sera álvarsamur dato í européiskari søgu.

Landið Frankaríki jarðaði "Le

soldat inconnu" (Tann ókenda soldatin) og tendraði eina æviga flammu undir Triumf-boganum í Paris til minnis um tað blóðiga Fyrsta Verðinskríggj. Henda hábærsliga siðin kopieraðu London, Berlin og Moskva seinni.

Tá ið mitt ættarlið gekk í skúla, fortaldu bæði lærubøkur og lærarar, at tann vakri siðurin við tí anonymu grøvini og minninum um "tann ókenda soldátin" fyrstu ferð bleiv brúkt í Paris, men seinni havi eg fingið at vita frá donskum søgumonnum, at reelt var tað fyrsta minnismerkið um tann anonyma soldátin reist í 1849 í Fredericia í Danmark.

Tað er minnismerkið um "Den tapre landsoldat".

Tað eru annars í ár liðin eksakt 100 ár síðani tað vitleysa Fyrsta Verðinskríggið begynti, og tí eiga vit at fegnast um, at tey flestu londini, sum herjaðu á hvønnannan í 1914 í dag kunnu fylkjast friðarlaga í einum européiskum felagsskapi, sum hevur skapt ta allarlongstu friðar-epoku nakrantíð í vestur- og norðureuropéiskari søgu.

Teir stuttsskygdu politikarar og journalistar, sum billa sær inn, at EU primert er ein fíggjarlig samgonga, hava ikki forstaðið nógv av européiskari søgu. EU var avgjørt ætlað sum ein politisk fylking, sum fyrst og fremst skuldi beina fyri militerum yvirgangi millum tey civiliseraðu londini í Vestureuropa. Tað fíggjarliga samarbeiðið um landamørk vildi sjálvandi stuðla hesum skilagóða projekti.

Nakrar avisir frá 11. november 1918.

– Vit mugu ikki gloyma ella fortreingja **tann 11. november**, sum eisini er ein heilt avgerandi politiskur og søguligur lagnudagur

Landið Frankaríki jarðaði "Le soldat inconnu" (Tann ókenda soldatin) og tendraði eina æviga flammu undir Triumf-boganum í Paris til minnis um tað blóðiga Fyrsta Verðinskríggj. Henda hábærsliga siðin kopieraðu London, Berlin og Moskva seinni